

Управління культури, національностей та релігій
Миколаївської облдержадміністрації

Обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна

Казковий живопис Марії Примаченко

Бібліографічний список

**Миколаїв
2019**

016:75

К 14

Укладач   В. Є. Щербак
Редактор   О. К. Карпенко
Відповідальна за випуск   Т. А. Жайворонок

Казковий живопис Марії Примаченко : біобібліогр. список / Миколаївська обл. б-ка для дітей ім. В. О. Лягіна; уклад. В. Є. Щербак. – Миколаїв, 2019. – 32 с.

Біобібліографічний список підготовлений до ювілею відомої української художниці Марії Овксентіївни Примаченко (1909-1997). Видання містить біографію, інформацію про життєвий і творчий шлях, книги та статті, інтернет-ресурси про художницю.

Розраховано для широкого кола читачів.

Шановні друзі, колеги!

Українське мистецтво уславлене іменами відомих народних художників, і особливо художниць.

Мабуть, так склалося історично, що саме жінка в Україні, традиційно прикрашала домівку: мазала, білила, потім розписувала білі та блакитні стіни орнаментальним мотивом барвистих квітів, виноградних лоз, пов'язі барвінку і калини. Таємничим волосожаром переливалися квіткові гірлянди на стінах, на коминах, на воротах, які веселили око та захищали домівку від усякої лихої сили.

Поволі, з плином часу, мальовані картини перейшли з побілених стін, деревини, каменю на чисте поле білого аркуша паперу, полотно, дошку. Поштовхом цьому начебто звичайному, а насправді вишуканому мистецтву надали народні маляри. Майстри давали волю не здоланній силі – Фантазії, Творчості, Натхненню. Відтак почалася ціла епоха народного українського живопису.

Українська художниця Марія Примаченко – з тих митців, які створювали неповторний світ власних образів, світ краси, мистецьки висловлюючи ті почуття, що живуть в народі, в його фольклорі, в його думках. Дивосвіт її картин був чарівним і неповторним, унікальним і сонцесяйним, щирим і добрим. Людям у цьому світі жилося гармонійно і вочевидь щасливо, а поміж великими, як у раю, диво-квітами з незліченною кількістю вишуканих пелюсток блукали в своїх казкових житейських справах розписні диво-звірі, і співали над ними витончені птахи з жіночими очима. Може, тому й лишається її світ поза часом і простором, бо всім нам хочеться жити яскраво і з надією на краще, а від споглядання її робіт у потаємних закутках душі накопичується оптимізм, піднімається настрій і впевненість, віра у краще майбутнє.

Творчості Примаченко в останні десятиліття присвячені статті, альбоми, науково-популярні фільми, теле- і радіопередачі. Проте, все нові і нові дослідники намагаються осмислити цей щедрий світ любові, мудрості, фантазії, мрії, що постає перед нами у всій своїй пишності і загадковості. Вона залишила нам у спадок прекрасні картини, в яких ми бачимо не лише квітучий розмай української землі, а й квітучу душу автора. Її твори назавжди увійшли в золотий фонд української культури, а найкращі з них, сміливо

можна сказати, збагатили й скарбницю світового мистецтва.

Біобібліографічний список, підготовлений до 110-ї річниці від дня народження Марії Примаченко, містить короткий опис життя та творчості майстрині, список інформаційних джерел (книг, статей, електронних ресурсів) про художницю.

Матеріал розміщений за такими розділами

1. Творчість, пов'язана з життям
2. Дивосвіт творчості Марії Примаченко
(Інформаційні джерела про художницю)
3. Цікаві факти про Марію Примаченко
4. «...Щоб люди жили, як квіти цвіли...»
(вислови, вірші про художницю)
5. Заповідаю вам любов...
(список робіт Марії Примаченко)

У межах кожного розділу публікації подано за алфавітом прізвищ авторів та назв публікацій. Матеріали, включені у список, є в наявності у фондах Миколаївської обласної бібліотеки для дітей ім. В. О. Лягіна.

Творчість, пов'язана з життям

«Роблю сонячні квіти, бо люблю людей, роблю на щастя людям, щоб квіти мої були, як саме життя народу, щоб усі народи один одного любили, щоб люди жили, як квіти цвіли б на всій землі».

Марія Примаченко

Ці гарні слова належать відомій у всьому світі українській художниці Марії Примаченко. Мабуть, не знайдеться жодної людини на землі, яка б залишилася байдужою до творчості та життя цієї незвичайної жінки. Вона є творцем неперевершеного, як тепер кажуть, «примаченківського творчого світу», в якому з надзвичайною мистецькою силою поєдналися народний

уклад, ритм, колір, образ і декор. Геніальна художниця створила власний мистецький стиль, який увібрав у себе усі художні стилі ХХ століття. Це імпресіонізм, неоромантизм і експресіонізм. В основі її стилю лежать українські легенди, казки та оповідання, враження від яких органічно переплетені з дозвіллям. Усе так, як у казці: звірі, дерева, квіти розмовляють, борються за добро й стверджують його, знищуючи зло. Тема боротьби добра і зла проходить через всю її творчість.

Марія Овксентіївна Примаченко (Приймаченко) народилася 12 січня 1909 року в селі Болотня на Київщині. В родині майбутньої художниці було багато творчо обдарованих і талановитих людей. Батько Авксентій Григорович, займався теслярством і різьбленням по дереву, бондарював, майстрував дворові огорожі у вигляді

давньослов'янських зображень. Мама Параска Василівна, була визнаною майстринею вишивання, сама одягалася і одягала сім'ю у власноруч вишиті сорочки. Бабуся фарбувала і розписувала писанки. Від них і перейняла художниця вміння створювати той чарівний орнамент з неповторним українським колоритом.

Дитинство дівчинки було затьмарене тяжкою хворобою – поліомієлітом. Сама вона припускала, що то був переляк, або, як кажуть у народі, їй це наврочили. Одна ніжка у неї поступово покривилася, стала набагато коротшою за іншу, і на все життя вона залишилася інвалідом. Без допомоги милиць, а в кращі часи – ціпка, вона не могла пересуватися. Недуга, звичайно, дуже вплинула на дівчинку. Ніби через неї стала вона не подитячому серйозною й спостережливою, і у неї загострився слух і зір – усі предмети, що її оточували, ставали учасниками живої захоплюючої гри, частіше - яскравої і святкової, інколи – сумної. Найсприятливішими заняттями тоді для неї були вишивання й шиття. Хоча недуга змусила її рано усамітнюватися, майбутня майстриня не упала духом, а, навпаки, прагнула приносити людям радість... Мабуть, саме з цього моменту зародилася в Марії Примаченко, а потім пройшла крізь усе її життя невсипуща жага творення, неминуча для таланту потреба поділитися своїми відкриттями з людьми. Будь-які витвори Марії Овксентіївни були бездоганними, добра слава про неї ширилася, але через хворобу вона не змогла здобути хорошої освіти, обмежилася тільки 4 класами шкільної освіти. Незважаючи на важку долю, художниця прожила щасливе та яскраве життя. Родина завжди була поряд з

нею, але головним у її житті залишалося мистецтво.

1935 року талановиту дівчину помітила київська художниця Тетяна Флеру, коли збирала взірці для виставки народного мистецтва. Це був справжній подарунок долі. Завдяки діяльності і старанню Тетяни Михайлівни наступного 1936 року Марію Примаченко запросили до Києва, де при

Всеукраїнському державному музеї були організовані Центральні експериментальні майстерні народного мистецтва з відділеннями ткання, кераміки, різьбярства, декоративного розпису. Тут вона залюбки навчається, знайомиться і працює з такими майстрами, як Т. Пата, П. Власенко, Н. Вовк, Н. Білоконь, М. Муха. У 1936 році майстерні були реорганізовані у Школу народних майстрів, яку і закінчила Марія Примаченко. Роки навчання і перебування в школі сповнилися творчою працею, новими враженнями і знайомствами. Потрапивши на заняття, вона чи не вперше в житті побачила білий папір і справжні

фарби. Взяла і відразу рушник намалювала. «...Листок забрали і дали другий, а я тільки краски бачу та білу-білу бумагу...» – згадувала майстриня свій перший день у Києві. Життя в Києві було зовсім не схожим на її сільське повсякдення. Тут Марія Овксентіївна відкривала для себе нові обрії. Вона засиджувалася в майстерні, її не можна було відірвати від творчої роботи. Спілкуючись із учителями та слухачами школи, вона вперше відчула себе художником і зрозуміла, що головним у її житті буде мистецтво.

Чорна мавпа. 1936 р.

Зелений слон. 1936 р.

Казкова птиця-павич. 1936 р.

У ці роки Марія Примаченко створює цілу серію малюнків, яку назвала «Звірі у Болотні» (1935-1941), для яких характерне біле тло, темні

плями зображених звірів і птахів, пов'язаних із казковими рослинами. Ті роки були плідними й щасливими. Її творчість надалі поступово стає різноманітнішою – Марія Овксентіївна малює, вишиває, захоплюється керамікою. Але далеко не завжди експерименти з керамічними виробами були вдалим: деякі не витримували термообробки.

Тоді ж і прийшов перший успіх. Роботи Марії Примаченко відібрали на Українську республіканську виставку народного мистецтва, яка проходила в Києві. Наївні, яскраві, зворушливі роботи привернули увагу журі і були відзначені дипломом 1-го ступеня. Це була перша перемога! Одразу після цього її малюнки були представлені на Всесоюзній виставці народного мистецтва у Москві, згодом у Ленінграді. А вже у 1937 році птахи і звірі Примаченко вражали відвідувачів Першої міжнародної виставки у Парижі. На ній художниця отримала золоту медаль. Захоплюються її творами і відомі світові митці. Пабло Пікассо називав її твори «Прекрасними роботами геніальної жінки». Марк Шагал так захопився творчістю Марії Примаченко, що аж сам почав малювати дивних істот, що дуже схожі на звірів геніальної художниці.

Її твори з незмінним успіхом починають експонуватися на виставках у Парижі, Варшаві, Софії, Монреалі, Празі... До художниці прийшла всесоюзна і всесвітня популярність. З'являються статті і фото в періодиці, музеї купують малюнки Марії Овксентіївни. Уже не раз їй пропонували переїхати жити до Києва, але вона була змушена повернутися до рідної Болотні – доглядати за батьками похилого віку.

Марія Овксентіївна продовжувала творити, і це було її життям. У 1960 році вона була нагороджена орденом «Знак пошани». У цей час (1960 - 1965 рр.) вона натхненно працює над новим циклом – «Людам на радість», до якого увійшли роботи «Сонях», «Синій вазон з квітами», «Голуб на калині», «Пава у квітах», «Лев». Вражають незвичні кольори, якими художниця зображує звірів: то сині, то жовті, то темно-зелені, часто вкриті орнаментом, розмальовані квітами. Колір несе основне змістовне навантаження, через нього вона передає свої думки, настрої. Відповідно до народних традицій вона бачить в кольорах всеосяжну поетичну метафору світла, життя, красу природи, і тому її мало хвилює ботанічна правильність відображення.

Характерна пристрасть Марії Примаченко до зображень соняшників – яскраво-жовтих кольорів з безліччю темного насіння: свого роду переосмислення якнайдавнішого знаку, по-філософськи наповнений образ сонця, родючості, вічного кровообігу життя – народження, вмирання, відродження.

**Соняшник життя.
1963**

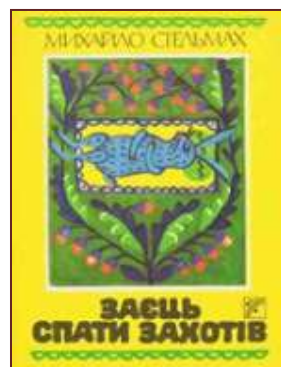
**Соняшник із бджолами.
1962**

**Соняшник та горох.
1962**

Саме за цей цикл у 1966 році Марії Примаченко удостоєна звання лауреата Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка. Нагороджена орденом «Знак пошани» (1960 р.). У 1970 році їй присвоєне звання заслуженого діяча мистецтв України, а у 1998 р. – почесне звання народної художниці України.

Завдяки М. Стельмаху художниця звернулася до дитячої книжки. Письменник запропонував Марії Овксентіївні створити ілюстрації до своїх книжок, написаних для дітей: «Ой коники-сиваші» (1968), «Журавель» (1970), «Чорногуз приймає душ» (1971), «Заєць спати захотів» (1989). А ще вийшла книжка «Товче баба мак» (1970), текст до якої художниця написала сама. Усі вони були надруковані у видавництві «Веселка». Книжки були перекладені трьома мовами (англійською, французькою, німецькою) і мали неабиякий успіх. Одна з них нагороджена дипломом 1-го ступеня.

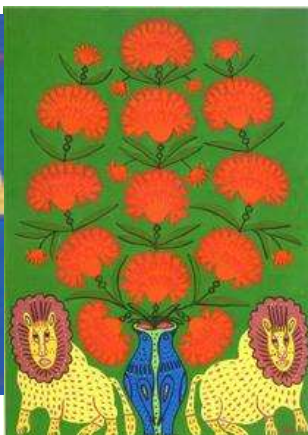
Одна з улюблених тем Марії Примаченко, до якої вона часто зверталася

– космічна. Вона любила зоряне небо і населяла його своїми крилатими істотами – горбокониками, русалками, птахами. Навіть на Місяці вона садила городи, плекаючи свої чарівні мрії. Її дивосвіт був чарівним і неповторним, унікальним і сонцесяйним, щирим і добрим, як вона сама. Людям у цьому світі жилося гармонійно і щасливо, а поміж великих, як у раю, диво-квітів з незліченною кількістю вишуканих пелюсток блукали в своїх казкових життєвських справах розписні диво-звірі, і співали над ними витончені птахи з жіночими очима. Може, тому й лишається її світ поза часом і простором, бо від її робіт у душі накопичується оптимізм, піднімається настрій і впевненість, віра у краще майбутнє. Геніальна художниця створила власний мистецький стиль, в межах якого нескінченні варіанти декоративних, орнаментальних, жанрових і пейзажних композицій.

**Кукурудзяний кінь у космосі.
1978**

**Дорогі космонавти,
дарю вам червоні маки.
1983**

**Космічна хата, у тій хаті півроку
жили космічні солдати. 1978**

Птахів вона малювала казковими істотами химерних форм, часто квіткоподібними, з крилами-вишиванками. Проте, у художниці вони завжди добрі, симпатичні («Захотів слоник моряком бути», «Молодий ведмідь по лісу ходить і людям зла не робить»).

У творчість останніх років Марії Овксентіївни входять роздуми «про час і про себе», роздуми про людську долю. 1986 року вона створила вражаючу чорнобильську серію. Рідне село Марії Примаченко знаходиться у 30-кілометровій зоні Чорнобиля, і серце художниці тисячами струн з'єдналося з долями близьких і рідних їй людей, що так чи інакше потерпіли від атомного лиха... Цикл робіт,

присвячений цій трагедії, розійшовся по світу.

Останні роки життя стара недуга скувала Марію Овксентіївну, вона не підводилася з ліжка. Але продовжувала спілкуватися зі світом, не зупинялася, малювала і далі...

Картини Марії Примаченко зберігаються в найвідоміших державних і приватних галереях, мистецьких центрах України, Росії, Франції, Болгарії, Австрії, Угорщини, Канади, Білорусі, Бельгії, Данії, Швеції, Португалії, Польщі, Прибалтики, Узбекистану, Казахстану, Чехії, Грузії.

У 1994 році Марія Овксентіївна була нагороджена Почесною відзнакою Президента України. Це перша нагорода від незалежної України і остання в житті художниці.

Померла геніальна художниця 18 серпня 1997 року в Києві. Поховано її на рідній землі, там, де вона провела все життя - в селі Болотня.

Ім'я великої художниці золотими літерами внесено до Всесвітньої енциклопедії мистецтва, як одної із зірок першої величини. Рішенням ЮНЕСКО 2009 рік був оголошений Роком Марії Примаченко.

Марія Овксентіївна була не лише талановитою художницею, а й зразком наслідування як для простих українців, так і відомих. Серед них були письменники М. Бажан, П. Тичина, А. Корнійчук, М. Стельмах, М. Вінграновський, художники Н. Глущенко, Т. Яблонська, Г. Кальченко, співак Д. Гнатюк, режисер С. Параджанов, журналісти Г. Местечкін та Ю. Рост.

Замріяний, казковий погляд на життя і водночас загострене почуття реальності допомогли Марії Примаченко – простій селянці із Полісся – створити неповторні образи-символи, самотньо відобразити головні події епохи і залишити по собі чарівний світ малярства. Вона посідає одне з найпочесніших місць серед визначних майстрів-примітивістів, як французи Анрі Руссо та Анрі Матісс, грузин Ніко Піросманішвілі, хорват Іван Генераліч. Її творчість – унікальне явище у світовому мистецтві.

**Дід Мороз везе ялинку.
1960**

Домашні маки. 1965

Лев зламав дуба. 1963

Дивосвіт Марії Примаченко

(Інформаційні джерела про художницю)

Марія Приймаченко 1908-1997 : художниця // Народжені Україною : меморіальний альманах : у 2-х т. — Київ, 2002. — Том 2 : Л-Я. — С.372-373.

Местечкін Г. А. **Примаченко** (Приймаченко) Марія Овксентіївна / Г. А.Местечкін // УРЕ. Українська Радянська Енциклопедія. — 2-ге вид.; Т. 9 : Поплужне—Салуїн. — Київ, 1983. — С. 89.

Михайлова Р. Д. **Примаченко** Марія Авксентіївна // Енциклопедія історії України : у 10 т. — Київ, 2012. — Т. 9 : Прил—С. — С. 9.

Приймаченко Марія Оксентівна // УСЕ. Універсальний словник-енциклопедія / гол. ред. М. Попович. — Київ : Вид-во «Ірина», 1999. — С. 1108.

Приймаченко (Примаченко) Марія Оксентівна // Видатні українці. Культура. Мистецтво. Освіта. Серія «Гордість і слава України» : довід. — Київ, 2016. — С. 265-270.

Дикий чаклун. 1977

Пташка. 1962

Примаченко (Приймаченко) Марія Овксентіївна // УРЕС. Український Радянський Енциклопедичний Словник. — 2-ге вид.; Т. 3 : Портулак—Б. — Київ, 1987. — С. 22.

Примаченко Марія Овксентіївна // Митці України : енцикл. довід. — Київ, 1992. — С. 476.

Примаченко Марія Овксентіївна // Мистецтво України : біогр. довід. — Київ, 1997. — С. 490.

Примаченко (Приймаченко) Марія Овксентіївна // Шевченківські лауреати, 1962-2012 : енцикл. довід. — Київ, 2012. — С. 557-558.

Примаченко (Приймаченко) Марія Овксентіївна // Шевченківські лауреати, 1962-2001: енцикл. довід. — Київ, 2001. — С. 435-436.

Бабак В. Дивосвіт Марії Приймаченко : урок / В. Бабак // Дивослово. — 2012. — № 6. — С. 18-21. — Бібліогр. в кінці ст.

Багряна А. Квіти від жар-птиці : дитинство Марії Приймаченко / А. Багряна // Анна Багряна про Марію Заньковецьку, Олену Телігу, Вангу, Марію Приймаченко, Славу Стецько : оповідання. — Київ, 2010. — С. 58-75.

Багряна А. Марія Приймаченко / А. Багряна // Крилаті. — 2013. — № 2. — С. 16-17.

Беседа Г. М. У світі кольорових мишей / Г. М. Беседа // Все для вчителя. — 2011. — № 34-36. — С. 123-125.

Болотинская А. Затерявшийся рай Марии Примаченко / А. Болотинская // Натали. — 2003. — № 1. — С. 164-167.

Гайдук М. Картини з химерами / М. Гайдук // Культура і життя. — 2017. — № 12. - С. 7.

Гирак Г. Обратная сторона сказки: семь малоизвестных фактов из жизни Марии Приймаченко / Г. Гирак // Аргументы и факты. — 2009. — № 3. — С. 19.

Гірник Г. Століття великої мисткині : 2009- рік Марії Приймаченко / Г. Гірник // Українська культура. — 2008. — № 12. — С. 47-48.

Горболіс Л. Суголосність художніх світів закоханих у життя українців : порівняльний аспект творів Богдана-Ігоря Антонича і Марії Приймаченко / Л. Горболіс // Дивослово. — 2012. — № 8. — С. 56-59; № 9. — С. 57-61.

Гоян Я. «Щоб люди жили, як квіти цвіли...» : Марія Приймаченко / Я. Гоян // Присвята : есе. / Я. Гоян. — Київ, 2001. — С. 314-345.

Гриневич В. Год Марии Приймаченко : биография отдельного лица / В. Гриневич // Южная правда. — 2009. — 20 янв. — С. 3.

Данилейко В. Міф Марії Приймаченко / В. Данилейко // Образотворче мистецтво. — 2004.— № 3. — С.51-55.

Данченко О. Мати й син / О. Данченко // Народні майстри / О. Данченко. — Київ, 1982. — С. 50-65.

2009 рік ЮНЕСКО проголосив роком Марії Примаченко : [репродукції картин] // Джміль. — 2009. — №1. — обкл. 2.

Жук О. Код наївної Марії / О. Жук // Україна молода. — 2009. — 17 січ.

Казковий живопис: до 105-чя від дня народження М. О. Примаченко (1909-1997) // Календар знаменних і пам'ятних дат. — 2014. — № 1. — С. 36-

43.

Кара-Васильєва Т. Марія Приймаченко / Т. Кара-Васильєва // Українки в історії. — Київ, 2004. — С. 246-247.

Кир'ян Н. Українське диво – Марія Примаченко / Н. Кир'ян // Слово Просвіти. — 2008. — 25-31 груд.

Компенко Л. Мистецтво – краса – творчість: підготовка до письмового відгуку на твір мистецтва : [урок, що знайомить з життям та творчістю народної художниці України Марії Примаченко, вчить створювати відгук на твір мистецтва] / Л. Компенко // Укр. мова і літ. — 2007. — № 19-20. — С. 25-27.

Константинова К. Марія Примаченко. У світі тварин / К. Константинова // Дзеркало тижня. — 2012. — 21-27 груд.

Копайгоренко В. Дивувалися і захоплювалися : рік Марії Приймаченко / В. Копайгоренко // Українська культура. — 2009. — №3. — С. 42 : портр.

Кормакова Т. Українські народні розписи. Марія Приймаченко / Т. Кормакова // Мистецтво та освіта. — 2011. — № 2. — С. 48-50.

Корнійчук І. В. Художня спадщина України : вих. год. для учнів 7-8-х кл. / І. В. Корнійчук // Мистецтво в школі. — 2018. — № 5. — С. 32-35.

Кривда М. Осягнути неосяжне Марії Приймаченко / М. Кривда // Голос України. — 2016. — 11 лют. — С. 16.

Кульчий О. Примаченко (Приймаченко) Марія Овксентіївна. 1909-1997 / О. Кульчий, Т. Малярчук, Ю. Бентя // Документальна скарбниця Шевченківських лауреатів. — Київ, 2013. — С. 232-233 ; фото.

Лелик М. Сонячна Марія / М. Лелик // Сто талантів. — 2009. — № 2. — С. 26-27.

Лисенко Л. Марія Примаченко: сотворення світу / Л. Лисенко // Урядовий кур'єр. — 2010. — 9 січня. — С. 8-9.

Марія Оксентіївна Примаченко (Приймаченко) // Стежка. — 2013. — № 19. - С. 14 : цв.іл.

Марія Приймаченко : альбом / авт.-упоряд. Н. Велігоцька. — Київ : Мистецтво, 1994. — 131 с. : іл.

Марія Приймаченко // Українська культура. — 1998. — № 11-12. — С. 2-4.

Марія Приймаченко // Укр. мова та літ. в шк. — 2007. — № 19-20. — С. 25-27.

Мельник П. Тема радості і смутку : [виставку репродукцій творів Марії Примаченко відкрили у Кіровоградському обл. худож. музеї] / П. Мельник // Голос України. — 2009. — 6 лют. — С. 5 : іл.

Найден О. Бджола на соняшнику-зозуля на калині (панно-мальовки

Марії Примаченко, жанровий і образний фактори) / О. Найден // Народне мистецтво. — 2008. — № 1-2. — С. 10-13.

Найден О. Марія Приймаченко : синтез орнаментального і фігуративного начал як стильова основа творчості / О. Найден // Народне мистецтво — 2001.— № 1-2. — С.2-5.

Найден О. Панно-«вазон» «Сонячник життя» Марії Приймаченко : досвід аналізу одного твору / О. Найден // Народне мистецтво. — 2003.— № 1-2. — С.10-11.

Найден О. Марія Примаченко. Синтез орнаментального і фігуративного начал як стильова основа творчості / О. Найден // Народне мистецтво. - 2000. - № 1-2.

Нестерова О. В. Кроки у світ мистецтва : [сценарій за творчістю М. О. Примаченко] / О. В. Нестерова // Шк. б-ка. — 2014. — № 11. — С. 78-79.

Нетудихатка Н. О. Мистецька подорож «Моя квітуча Україна» / Н. О. Нетудихатка // Мистецтво в школі. — 2016. — № 6. — С. 42-49 : фот.

Новий альбом до сторіччя : [презентація нового альбому «Марія Приймаченко» у музеї укр. народного декоративного мистецтва] // Уряд. кур'єр. — 2009. — 14 січ. — С. 16 : іл.

Островский Г. Добрий лев Марии Примаченко / Г. Островський; худож. А. Зубченко. — Москва : Сов. художник, 1990. — 206 с.: ил. — (Рассказы о художниках).

Пащенко В. Світ Марії Приймаченко очима дітей / В. Пащенко // Голос України. — 2009. — 4 лют.

Звірячий цирк. 1977

Пастушки. 1959

Пилипенко Г.-Г. Неосяжне Марії Приймаченко : у «Мистецькому арсеналі» триває виставка однієї з найвідоміших вітчизняних художниць / Г.Г.Пилипенко // Уряд. кур'єр. — 2016. — 25 лют.

Підгора В. До 90-річчя Марії Приймаченко / В. Підгора // Культура і життя. — 1999. — № 1. — С. 4.

Поліщук Ю. Лабіринт : [героїв лабіринту взято з робіт славнозвісної художниці М. Приймаченко] / Ю. Поліщук // Малятко . — 2009. — № 9. — С.14

Пономаренко О. Образи чудернацьких звірів і прадерева в декоративному живописі Марії Приймаченко / О. Пономаренко // Укр. мова й літ. в сучасній шк. — 2013. — № 2. — С. 70-71.

Решодько Л. Експресія думки, образу, деталі в «Зачарованій Десні» О. Довженка і на картинах М. Приймаченко / Л. Решодько // Дивослово. — 2012. — № 1. — С. 16-19.

Сірченко Л. Казковий олень Марії Примаченко : [бесіда за картиною «Народився олень у горосі»] / Л. Сірченко // Джміль. — 2009. — № 1. — С. 24-25.

Сірченко Л. Людям на радість / Л. Сірченко // Дошк. виховання. — 2004. — № 3. — С. 16-17.

Сірченко Л. Студія декоративного мистецтва : [репродукції картин художниці] / Л. Сірченко // Джміль. — 2003. — № 1. — С. 28-29, № 2. — С. 24-25, № 3. — С. 28-29, №4. — С. 20-21; 2004. — № 1. — С. 16-17, № 2. — С. 28-29, № 3. — С. 12-13, № 4. — С. 24-25.

Сингаївський М. Майстриня Марія / М. Сингаївський // Народна творчість та етнографія. — 1997. — № 5-6. — С. 104-106.

Сисоєва Н. Казковий, фантастичний і чарівний світ Марії Приймаченко : (до 103-ї річниці від дня народж. укр. художниці) / Н. Сисоєва // Шк. біб-ка. — 2012. — № 21-22. — С. 64-65.

Сулима М. Ритміка підписів під малюнками Марії Приймаченко / М. Сулима // Народна творчість та етнографія. — 1998. — № 2-3. — С. 30-33.

Сценарій літературно-мистецької години до річниці з дня народження Марії Приймаченко // Шк. б-ка. — 2011. — № 2. — С. 66-67.

Танюк Л. «Добрі люди і добрі звірі». Сторіччя Марії Приймаченко: бестіарій художниці як феномен першомистецтва / Л. Танюк // Дзеркало тижня. — 2009. — 27 берез. — 4 квіт.

Товче баба мак: укр. нар. приказка / переповіла та намал. народна худож. України М. Приймаченко. — Київ : Веселка, 1970. — 18 с., іл.

Українська жар-птиця : до 100-річчя від дня народж. М. А. Приймаченко : метод.-бібліогр. матеріали / Харківська обл. б-ка для дітей. — Харків, 2009. — 29 с.

Чарівний світ Марії Приймаченко // Культура і життя. — 2009. — № 1. — С. 1.

Фисун О. Художниця із сонячними очима / О. Фисун // Українська

культура. — 1998. — № 11-12. — С. 1.

Шаров І. Приймаченко Марія Оксентіївна / І. Шаров, А. Толстоухов // Художники України : 100 видатних імен / І. Шаров, А. Толстоухов. — Київ, 2007. — С. 319-323.

Шестакова О. Одкровення і загадки Марії Оксентіївни / О. Шестакова // Народне мистецтво. — 2008. — № 1-2. — С. 4-9.

Шестакова О. Фантастичний світ Марії Приймаченко / О. Шестакова // Культура і життя. — 2009. — 29 січ.

Шинкарук М. «Гороховий звір» М. Приймаченко / М. Шинкарук // 100 найвідоміших шедеврів України. — Київ, 2004. — С. 490-493.

Щербак Ю. Безсмертя / Ю. Щербак // Фрески і фотографії / Ю. Щербак. — Київ, 1984. — С. 4-5.

Щербина Т. За мотивами примітивістів : [укр. дизайнер Айна Гассе використала мотиви художниці-примітивістки Марії Примаченко у своїй колекції одягу] / Т. Щербина // Уряд. кур'єр. — 2009. — 16 січ. — С. 21.

****

Марія Примаченко [Електронний ресурс] : [картини художниці, біографія] // Український живопис : [Блог про творчість митців живопису та про їхнє життя, які пов'язані з українською землею або українським народом]. - Електрон. дані. Режим доступу: http://ukrmystetstvo.blogspot.com/2012/07/blog-post_9.html . - Назва з екрана.

Марія Примаченко [Електронний ресурс] : [життя і творчість художниці] // Мистецька сторінка : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://storinka-m.kiev.ua/article.php?id=79> . – Назва з екрана.

Марія Приймаченко: «Літа мої молодії, прийдіть до мене...» [Електронний ресурс] : [картини та біографія художниці] // Музей Івана Гончара: Національний центр народної культури: [веб-сайт]. Електрон. дані. – Режим доступу : <https://honchar.org.ua/p/mariya-pryjmachenko-lita-moji-molodiji-pryjdit-do-mene/> . – Назва з екрана.

Марія Приймаченко [Електронна копія]. — Електрон. текст. дані (1 файл : 77,5 Мб). — Київ : Артанія, 2015 (Київ: НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2016). – Режим доступу: <http://elib.nplu.org/object.html?id=7279>

Представлений альбом презентує надбання української культури, які пропагує культурологічний проект «Галерея національної гідності», представлений в аеропорту «Бориспіль» (Київ). Робота галереї розпочинається з виставки картин відомої української художниці Марії Приймаченко, саме її творчість і презентує ця книга. На початку

видання вміщено статті про згаданий вище проект і про творчість Марії Приймаченко, опубліковано репродукції її робіт.

Примаченко Марія Оксентіївна [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія: [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Примаченко_Марія_Оксентіївна. - Назва з екрана.

Примаченко Марія Оксентіївна : Марія Примаченко – самобутня українська художниця, яка вразила Шагала і Пікассо [Електронний ресурс] : [картини художниці, біографія, увінчення пам'яті] // Герої України : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://heroes.profi-forex.org/ua/primachenko-marija-oksentiyivna>. - Назва з екрана.

Рост Ю. Птиця щастя жила под Чернобылем [Електронний ресурс] : [кілька текстів з книги «Марія Примаченко 100»] // Родовід : [блог]. Електрон. дані. – Режим доступу: http://rodovid.net/prymachenko_100.html# . – Назва з екрана.

Цікаві факти про Марію Примаченко

✚Мистецтвознавці, вчені до цих пір сперечаються про те, як правильно пишеться прізвище художниці. У своїй статті режисер Л. Танюк писав: «Одного разу я запитав її (Марію Примаченко): - Так ви, Марія Оксентіївна, Приймаченко чи Примаченко?

- Приймаченко, - без сумнівів відповіла вона. - Приймаченки ми, з «Приймаків». Батька мого Оксентія Григоровича дід з бабою в «приймаки» взяли, всиновили. А записали потім російською. Все зіпсували.

А в інших випадках та ж Марія Оксентіївна відповідала, що вона - Примаченко, тому, що «так у них в селі казали - примак, а не приймак, ну так нехай так і буде» (//Дзеркало тижня. – 2009. - № 11. - 28 берез.).

Водночас в інтерв'ю газеті «Сьогодні» (від 8.02.2010) невістка художниці Катерина Приймаченко розповіла, що у свідоцтві про народження Марії Оксентіївни літери «Й» немає.

Плутанина з приводу правильності написання прізвища Марії Примаченко

виникла не просто так. Випадок для неї часто був важливіший за факти. У живому спілкуванні вона часто пояснювала один і той же малюнок по-різному, так, як їй хотілося на той момент: це було для неї своєрідною розвагою (// Дзеркало тижня. – 2009. - № 11. - 28 берез).

✚Односельці Примаченко говорили, що букву «й» художниця втратила в Києві. Після повернення прізвище почала писати на міський манер. Академік Жулинський запевняє, що єдино правильним варіантом є «Примаченко». Саме цей варіант затверджений рішенням Вищого адміністративного суду в 2010 році. При прийнятті рішення судді керувалися даними з документів художниці. Свої картини художниця підписувала «Примаченко» або просто «М. П.»;

✚Всього художницею створено близько 5000 творів. Творча спадщина Примаченко зберігається в Музеї українського народного декоративного мистецтва. Також картини художниці є в Національному Музеї народної архітектури та побуту і художньому музеї Запоріжжя. Чимало творів зберігається в приватних колекціях;

✚Марія Примаченко не тільки малювала свої дивовижні картини, а й робила підписи до картин своїми римфованими віршиками, та веселими підписами-поясненнями у яких відображався якийсь міфологічний сюжет:

- Народився олень у горосі,
Нема його ніде і досі;
- Баран, баран круторогий
Закрутив собі роги
Та й гуляє по дорозі;
- Ну й чудова в лева грива –
Лев веселий і щасливий;
- Куріпочки пляшуть і хліб пашуть;
- Собачка Ада не боїться гада;
- Ворон дві баби мав - обох обнімав;
- Квітне черемшина й лист опадає,
А хто у приймах не бував
Той горя не знає.
Іде Приймак по вулиці,
У дудочку свище
Ховай, доньку, хліб і сало,
Бо йде Примачище;

Собака - красуня. 1964

- Три буслики у горосі живуть у нас і досі...;
- Сорока каже: «Чі-чі-чі! Ой де ж нам спати?» – На печі. - Що ж нам пити? – Горілочку, бо приїхали по дівочку;
- Журяться рябушки: «А вже скоро зима, а в нас хати нема». Обізвався зайчик: «А я зими не боюся, у снігу сховаюся». З Новим роком з новою весною, з новим щастям, усі люди на Землі;
- Хитра лисиця ведмедика каже: «Їж кукурудзу – поправишся», - а собі курочку несе та медок п'є, в ній сила є;
- Веснянки-роговички - веселії птачки;
- На місяці, на вершечку, там посіяв Роман гречку, а сонечко осміхається гостям, собі сподівається. Буду гріти і пекти, гостям до мене не дійти;
- Будуть рости квіточки, будуть збирать діточки, будуть до могили нести, а моя могила в небо полетіла;
- Лінивий ліг під яблуною, щоб яблуко само впало у рота, а воно його по лобі.

Роки мої молоді, приходіть
до мене в гості. 1969

Бичок-третячок. 1984

✚ Примаченко все життя малювала звірів, але ніколи не була у зоопарку. Справжніх екзотичних тварин Марія вперше побачила лише у дуже дорослому віці - в цирку, куди її привіз видатний режисер Сергій Параджанов.

✚ У 1937-му картини Марії Примаченко виставляли в Парижі. Тоді іспанський художник Пабло Пікассо зазначив, що якби вона жила у Франції, могла б стати відомішою, ніж він.

✚ Улюблений колір - зелений.

✚ Поважала та просто обожнювала котів.

✚ Писала картини лівою рукою, хоч була правшою.

✚ Мріяла зібрати художників та розмалювати будинки в містах: «...що за дива витворили б - цвів би не лише садами Київ. Будинки б сміялися до людей...».

✚ Друга світова війна позбавила Марію Примаченко чоловіка: він так і не побачив сина, а вона до кінця днів берегла йому вірність.

✚ Дитинство Марії описане в книзі оповідань для дітей «Анна Багряна про Марію Заньковецьку, Олену Телігу, Вангу, Марію Примаченко, Славу Стецько».

✚ 2009 рік був визнаний роком Марії Примаченко. Однак, за словами родичів художниці, в Україні більшість заходів, присвячених її пам'яті, відбувалися з порушенням авторських прав. Крім того, популярним зараз стало використання репродукцій картин на календарях, сумках, одязі без дозволу родини Примаченків.

✚ Про художницю знято фільми:

- У 2013 році режисер Володимир Гончаров зняв український анімаційний фільм «Літа мої...», за мотивами живопису народної художниці Марії Примаченко;

- За сценарієм В. Савельєва знято «Діалоги з народними майстрами Марією та Федором Примаченками»;

- У 1968 році сценарист Г. Местечкін зняв «Сотвори своє сонце»;

- 2002 року студенти Всеросійського державного інституту кінематографії створили мультиплікаційний фільм «Свято» (реж. М. Степанова). Фільм побудовано на поєднанні творчості М. Примаченко і українського етнічного року. «Свято» одержав приз фестивалю «Золотий витязь» (2003).

✚ У Марії Примаченко був суворий характер, проте вона людей любила. Зустрічала завжди їх у своїй оселі, пригощала і дарувала свої роботи. Важко полічити, скільки картин по світу розійшлося.

✚ Наприкінці червня 2006 з будинку художниці вкрали 77 картин. Частина з них вдалося повернути. Цей випадок вплинув на здоров'я сина Федора, який жив у будинку матері. А його родина стала обережнішою з

непроханими гостями (будинок художниці завжди був відкритий для відвідувачів).

✚ Рід Примаченків – митців продовжується. Найкращим учнем був син Федір, успішний художник-примітивіст, Заслужений художник України, Лауреат премії ім. К. Білокур (помер у 2008 році). Петро та Іван (онуки) – талановиті художники. Зокрема, у картинах Петра відчувається політ фантазії, гідний рівня сучасних письменників-фантастів. У роботах його молодшого брата Івана більше романтики і поезії. Його жанрові картини дихають теплом, гумором і любов'ю до свого народу.

✚ Малюнками Марії Примаченко японці ілюструють свої букварі. Вчать дітей колористиці і розвивають їх фантазію.

✚ При організації і проведенні дитячого Євробачення-2009 НТКУ використовувала в оформленні графічних і поліграфічних матеріалів найвідоміші твори майстрині без узгодження зі спадкоємцями положень щодо авторських прав. Спадкоємці художниці подали до суду. В результаті тривалих переговорів сторони уклали мирову угоду, однією з умов якої є визнання Першим національним факту порушення авторських прав на твори Примаченко.

✚ У 2013 році розгорівся скандал щодо використання малюнків Марії Примаченко в якості реклами. Фінська компанія «Марімеikko», яка виробляє одяг і товари для дому, визнала, що один з її фабричних принтів був скопійований з робіт великої українки.

Щур у дорозі.

Плагіат

Компанія використовувала малюнок дизайнерки Крістіни Ізоли, який дуже нагадував роботу Марії Примаченко «Щур у дорозі» 1961 року. Після викриття плагіату компанія визнала свою провину і вибачилася. А фінська авіакомпанія FinnAir, що рекламувала горе-фірму, була змушена швидко прибрати рекламу з використанням зображення зі своїх літаків.

✚ Але як би там не було, ця негативна ситуація з «Марімеко» відкрила світові українську художницю Марію Примаченко. Зокрема, відразу після скандалу в «Вікіпедії» з'явилася сторінка про Марію Примаченко фінською мовою, адже скандал породив чималий інтерес до української художниці з боку фінів. «Я, на жаль, нічого раніше не знав про Марію Примаченко. А тут такий пласт. Буде що почитати», - написав один з інтернет-користувачів.

✚ Пам'ять про велику художницю живе в серцях українців:

- Відкрито пам'ятники Марії Примаченко в Краматорську, Яготині, Києві;

**Яготинська
картинна галерея**

Краматорськ

Київ

- Ім'ям великої художниці названі вулиці в Броварах, Краматорську, Сумах;
- 2009 року бульвар Лихачова в Києві був перейменований на бульвар Марії Примаченко;
- 2009 рік — за рішенням ЮНЕСКО — визнано роком Марії Примаченко;
- У 1994 році було засновано Всеукраїнський добродійний фонд Марії Примаченко. Мета: популяризація мистецтва художниці;
- У 2007 році заснована премія ім. Марії Примаченко. Ця премія є найвищою творчою відзнакою у галузі народного мистецтва;
- Мрія художниці здійснилася за допомогою Кліма Чурюмова. На прохання Всеукраїнського благодійного фонду її іменем названо малу

планету № 14624, яка розташована між Марсом і Юпітером. Відкриття астероїда головного пояса відбулося в жовтні 1998 року. Світлоносною Жарптицею злетіла вона в зоряне небо на своєму крилатому горбоконику і залишилася там назавжди;

- 84 курінь УПЮ названо на її честь;
- Її ім'я як «Зірка першої величини» назване у Всесвітній енциклопедії наївного мистецтва», виданої у Белграді, 1984 року;

- 26 грудня 2008 року Національний банк України ввів в обіг ювілейну монету номіналом 5 гривень, присвячену Марії Примаченко. Ювілейна монета, випущена тиражем 5 000 штук, виготовлена зі срібла 925-ї проби,

масою 15,55 гр. і діаметром 33 мм.

- До 90-річчя і 100-чя від дня народження Марії Примаченко випустили в обіг поштові марки на її честь;

✚ Видані альбоми:

- «Марія Приймаченко» (упорядник Г.Местечкін, 1970 р.);
- «Марія Приймаченко» (автор-упорядник Н.І.Велігоцька, 1989 р.);
- «Добрий лев Марии Приймаченко» (автор Г.Островський, 1990 р.);
- «Марія Примаченко. Мистецький альбом з приватних колекцій» (Київ : Оранта, 2007).
- На київській «Площі зірок» 1 вересня 2017 року відкрили іменну зірку – Марії Примаченко.

«...Щоб люди жили, як квіти цвіли...»

(вислови, вірші про художницю)

✓ «...Фантазмагоричний світ Марії Приймаченко, у якому живуть небачені звірі та ростуть чарівні квіти – це світ дитинства, мрій та надії. Без сумніву, роботи художниці – безцінний скарб не лише України, а й всього світу...».

Петро Порошенко

✓ «Марія Примаченко – квінтесенція нашого народу. Вона вигадала цілий всесвіт тварин, птахів, рослин. Я дуже хочу, щоб вона стала символом України, як Шевченко у поезії. Аналога творчості Марії Примаченко в світі немає, тому треба популяризувати її творчість...».

Ахрамович Едуард

✓ «...Унікальність робіт Марії Примаченко полягає в тому, що вона творила для людей – «людям на радість». Кожне полотно ніби віддзеркалює її щедрий світ любові, добра, мрійливості та загадковості. Дивлячись на роботи Марії Примаченко, відчуваєш, як душа наповнюється оптимізмом та вірою у краще майбутнє...».

Марина Порошенко

✓ «...Примаченко – художник єдиний з – поміж свого роду. В ній уособлена естетика нашого народу».

Микола Глущенко

✓ «Я схиляюся перед дивним мистецтвом цієї геніальної українки...».

Пікассо П.

✓ «...Хочемо ще і ще раз привернути увагу українства (та й не тільки українства) до феномена геніальної Марії Приймаченко – яскравої зірки у нашому національному, а відтак – світовому культурологічному просторі. Ще раз осмислимо зроблене нею, і спитаймо себе, чи ж утверджуємо ми сьогодні, у біжучому ХХІ столітті, український світогляд так, як його свого часу утверджувала вона. Чи виборюємо свою діяльність (і позицією) голубіючий простір українських етноідеалів. Її мистецтво є відповіддю всім космополітизуючим писанням про те, що вічним є тільки національне. Саме воно живить покоління за поколіннями, переходить – проникає з епохи в епоху...».

Микола Маричевський

✓ «Найактуальнішою проблемою, яку мені довелося вирішувати, допомагаючи Марії Оксентіївні, були ліки, лікарі, обстеження, протезування хворої ноги. На моє прохання до Болотні неодноразово приїжджали кращі фахівці з казенного ортопедичного заводу в Києві, оформляли замовлення, проводили примірки протеза, міняли його, потім робили нові - з більш легких

матеріалів і модифікованої форми. Як от раз, ще за радянських часів, приїхали до Примаченко на «Волзі» начальники зі Спілки художників України-у капронових тенісках, пластмасових капелюхах у сіточку, в шкіряних босоніжках і з портфелями у руках - Почесну грамоту за виставку привезли і три гвоздички. Заходять, стукають, а Марія в цей час стоїть на столі, підбравши спідницю, і спираючись однією рукою на милиці, а другою білить підсиненою вапном стелю хати ... «Ану назад!», - довелося

неласкаво попросити гостей терміново забратися. «Соромно ж, Господи, незручно, який вид застали, я зараз, миттю ...» І таки вийшла моментально: не побоялася - зістрибнула на підлогу з милицею та з мокрою щіткою - так незручно стало за свій неохайний вигляд і особливо за покалічену ногу, що виглядала з-під квітчастої спідниці. Ще не переодягнулася та не привела себе до порядку, гостей тримала на веранді, в кімнату не пустила. Потім стіл накрила, пригостила киян вишневою наливкою, прихованою на такий випадок консервою «Бички в томаті» і яєчнею від болотнянської «кочубарки» (так художниця називала курей). Отримала цю саму грамоту, але коли взяла три червоних гвоздички в руки, то й не знала, що сказати від незручності...».

Людмила Лисенко

✓ «...Це сталося на початку 90-х, коли Марія була вже в дуже похилому віці, вона мало ходила, більше — лежала і, лежачи, малювала. Ми приїхали до неї взимку на її день народження, який вона справляла на Щедрий вечір. Ми приїхали з вертепом. Звичайно, Марія була гнівна на те, що не попередили, але ми зарізали козу, викопали із землі самогонку, а Марія робила вареники. Така була забава...».

Василь Вовкун

✓ «...Колись на могилі Мольєра його найкращий друг, завіт по теперішньому Театру Мольєра, сказав: «Тепер для слави Мольєра нічого не потрібно, він потрібен для нашої слави». Картинки у «фотошопі» можна так

скласти і так, це дизайн. А суть творчості Марії Примаченко — це розмова з Богом, суть її самого життя — це те, що ти твориш, як дихаєш; те, що ти не йдеш на компроміси із замовниками чи ще з кимось... Саме це треба наслідувати. Примаченко тепер потрібна для слави всіх цих людей. Це моє відчуття як художника. Теперішній комерційний світ... Я вже не знаю, я його не читаю. Але Примаченко — не «Кока-Кола», це я точно знаю, вона не реклама творчості, вона — і є сама творчість».

Олесь Санін

Бузок. 1978

✓ «...її роботи вразили мене чистотою сприйняття світу, яскравим колоритом і дивним сплавом особистісного таланту цієї людини з багатовіковою культурою українського народу. Крім того, у відвертості та щирості, яка присутня у її роботах, я відчув погляд дитини, яка бачить світ яскравим, сонячним, хвилююче фантастичним...».

Костянтин Бондарєв

Світлі химери Марії Примаченко

Десь на картинах серед таємниць
у птахо-квітів радості просили,
крокуючи по стеблах полуниць,
блакитні мавпи і квітчасті крокодили.

«Крива Марія» в чудернацький світ,
химерний, фантастичний поринала
і в дивний той фантазії політ,
у дивовижне нас з собою звала.

Пройшло через усе її життя
язичництво поліської природи,
а надзвичайне світосприйняття
ще праслов'янські відчувало коди.

Крокуючи по стеблах полуниць,
блакитні мавпи і квітчасті крокодили
десь серед кольорових таємниць
у птахо-квітів радості просили.

Віктор Ох

МАРІЇ ПРИМАЧЕНКО

Виростає кричма слово,
наче півень на тину,
і лякає лунко знову
гомінку самотину.
Перекинись карим зглядом
через хмизяні дими,
весняну веселість саду

Галя і козак. 1947

в розкіш літа заломи.
А летючій низько птиці,
що згорає на льоту,
намалюй співку криницю,
щоб стлумила жаготу.

Мовчан Павло

БЕЗСМЕРТЯ

Боса, в білій хустині, латаній гімнастерці,
руки, як з порепаної глини,
вона стояла,
притуляючи до грудей клапті паперу.
Село горіло довго, у корчах палахкотіли хати,
потріскуючи солом'яними стріхами,
корови горіли, обвуглюючись,
і молоко стало чорним,
небо стало чорним,
і яблука почорніли,
а стовбури яблунь
світилися в мороці, мов розпечена бронза...
Баба Палажка врятувала шматок сала,
Баба Горпина витягла швейну машину,
Баба Мотря притискала до грудей рудобоке теля,
Баба Онися трималась за хромові чоботи з новими халявами,
а Марія винесла з вогню
блакитну двогорбу корову,
боки якої вкрито білими квітами,
і зеленого лева з червоною гривною врятувала Марія
(лев ліниво лизав чорно-жовті жолуді),
і оранжево-жовтого птаха від вогню врятувала Марія
(птаха безтурботно змахнув рожево-небесними крилами),
а Марія стояла посеред згарища,
притуляючи до грудей діточок своїх рідних - клапті розмальованого паперу.

Юрій Щербак

✓ «У моєму житті небагато українців, яких я відношу до нашого коду ДНК, яких поважаю і відчуваю їхній вплив. Для мене Марія Приймаченко — той космос, в якому я почуваю себе українцем. І захищеним. Деякі з її робіт мені настільки подобаються, що я готовий зробити тату за її творчістю».

Іван Леньо

**Жоржини у синій вазі.
1965**

✓ «У неї був геніальний дар від народження. Їй не потрібна була освіта, професійні художники так не зроблять. Це інший світ, інша механіка творчості. В її творах виявлено прадавні знання про Україну, вони емоційно представляють світу нашу культуру».

Тесленко-Пономаренко Л.

Морські артисти. 1961

Квіти за мир. 1965

Звірі в гостях у лева. 1965

«...Заповідаю вам любов...» (Список робіт Марії Примаченко)

«Наше рідне люблю – от і все,
Бо то у нас таке на Україні віками робиться...
Бо то все вишите красиво,
і ніхто не повторить його ніде...».
Марія Примаченко

Rat on a journey. 1963

Атомна війна будь проклята вона! 1978

Бичок-третячок. 1984

Біля криниці. 1969

Бобер. 1979

Бузок. 1978

Букет Хліборобам. 1983

Букет-зірочки дарую, де малі діточки.
1982

Ваня дарує квітку Галі. 1983

Ваня і Катя. 1960

Варениці на полиці. 1979

Ведмеді на пасіці. 1965

Весілля. 1971

Весілля. 1972

Весна-красна, що ти нам принесла? 1977

Волошки у синій вазі. 1962

Галочка літає, господаря шукає (пам'яті
В. Ходимчука). 1986

Галя і козак. 1947

Голуб і голубонька. 1982
Голуби. 1968
Голубка розпустила крила, хоче на землі
мира. 1982
Гороховий звір. 1977
Дарую тобі, Києве, поліські квіти і ясне
сонце. 1982
Дарую українську паляницю всім людям
на землі. 1982
Дарую ці тюльпани, де живуть Івани. 1980
Два коршуни. 1982
Два орли-соколи на могилі. 1965
Два папуги навесні гуляли. 1980
Дві синички, дві сестрички ходять по
травичці. 1982
Дві синички. 1986
Двоголове курча. 1977
Дика видра пташку схопила. 1987
Дика кішка. 1977
Дика курка у винограді. 1962
Дикий бик і ворон — це тварини-друзі.
1983
Дикий вухастик. 1977
Дикий горботрус. 1977
Дикий чаклун. 1977
Дівчина грає, парубка дожидає. 1982
Дівчина з козаком на прогулянці. 1982
Дівчина-українка. 1965
Дід Мороз везе ялинку. 1960
Дід Мороз везе ялинку. 1967
Довгошийка чухається. 1977
Домашні маки. 1965
Дорогий Тарасе Григоровичу, що тут є —
усе твоє. 1982
Дорогі друзі, дарую вам сонце і сонячне
мистецтво. 1978
Дорогі космонавти, дарую вам червоні
маки. 1983
Дорогі радянські люди, з великим
жовтнем вас! 1976
Дружба журавля з лисицею. 1979
Жар-птиця в квітах. 1962
Жовтневі квіти. 1968
Жоржини у синій вазі. 1965
Загнуздав Ваня змія за бороду та їде по
городу. 1983
Загроза війни. 1986
Задумав ведмідь хліб орати. 1972
Захотів слоник бути моряком. 1973
Заячі іменини. 1977
Звір гуляє. 1971
Звіриний цирк. 1977
Звірі в гостях у лева. 1963
Звірі судяться. 1937
Звірячий цирк. 1977
Зелений слон. 1936
Зірки. 1978
Змій. 1959
Із заслання Тарас Григорович Шевченко
повернувся на квітучу Україну. 1968
Їде осінь на коні. 1984
Казкова птиця – павич. 1936
Калиновий берег. 1966
Квіти за мир. 1965
Квіти синьоокі. 1983
Квіти соняшника. 1965
Квіти тим, котрі люблять мир. 1983
Квіти у вазі. 1967
Квіти. 1971
Кінь стоїть сумує. 1962
Коло млину, коло броду два голуби пили
воду. 1970

Корова отака дасть п'ять тисяч літрів
молока. 1978

Космічна пам'ять. 1977

Космічна хата, у тій хаті півроку жили
космічні солдати. 1978

Котячий цар. 1976

Кочубарики. 1987

Кочубарочка. 1976

Кукурудзяний кінь у космосі. 1978

Кум до куми телятко приніс. 1983

Лев зламав дуба. 1963

Лев. 1947

Леваха фізкультуру робить. 1973

Лежебока ліг під яблунею... 1968

Лісова птиця зі своєю дитиною. 1961

Лісовий павич. 1962

Люблю сади, люблю ліси. 1968

Льон цвіте, а дівчина заміж іде. 1983

Льон цвіте, козак до дівчини іде. 1982

Мавпа їде на чотириголовому звірі. 1982

Мавпочка і окуляри. 1937

Мак. 1983

Маруся кужіль пряла. 1968

Мільярд років пройшло, а таких мавп не
було. 1986

Мої зіроньки дарую діткам. 1983

Молодий ведмідь по лісу ходить. 1971

Молодий левик. 1979

Морська чайка у своєму гнізді. 1961

Морська чайка у своєму гнізді. 1965

Морські артисти. 1961

Моя мила бригадира полюбила. 1972

На чужий коровай очі не поривай. 1983

Наїзниця. 1937

Наша Армія, наші хранителі. 1978

Новий звір у квітці забіг. 1983

О, таки снівся четвертий блок... 1988

Ой, зацвіла червона калина над
криницею. 1982

Ой, не знає чоловік, як жонці годити. 1978

Ой, підемо на заручини. 1968

Оре милий плугом. 1983

Отак Іван пана покатав, аж у коляску
впав. 1983

Оцей звір горобців ловив. 1983

Павич та крокодил. 1937

Павичі в кольорах. 1971

Пастушки. 1959

Під тим дубом криниця стояла. 1968

Пішов боягуз на полювання. 1983

Пташка. 1962

Рибний цар зловив одуда і радий. 1983

Рожева Мавпа. 1936

Рожеві квіти у синій вазі. 1965

Роки мої молоді, приходіть до мене в гості.
1969

Сватає Іван Галю. 1972

Свято. 1972

Сидить баба на печі, пряде кужель. 1969

Сині птахи у квітках. 1983

Синій бик. 1947

Скатерка. 1976

Слон. 1937

Собака-красуня. 1964

Сонячна птиця, жито та пшениця. 1980

Соняшник життя. 1963

Соняшник із бджолами. 1962

Соняшник та горох. 1962

Сорока в трояндах. 1983

Сороки-Білобок. 1967

Сороченя ловить мотиля. 1978

Театр «Запорожець за Дунаєм». 1936

Театр «Запорожець за Дунаєм». 1936

Тигр сміється. 1982
Травневі квіти дарю в День Радянської Армії. 1970
Три діда. 1984
Три папуги на солдатській могилі. 1982
Українська діжа в кожному хату забіга. 1977
Українське весілля. 1983
Українські доярочки-шахтарочки. 1970
Український баран жито не убрав. 1976
Український поліський бичок-третьок гуляє у лісі та силу збирає. 1983
Українські танцюристи. 1983
Фантастичний звір. 1936
Хлопець оре. 1972
Цвіте Україна. 1979

Цей звір ворожить. 1983
Цей звір п'є яд, а смочче його гад. 1982
Цей звір прибіг із гір. 1978
Ця птиця на чотири сторони дивиться. 1977
Чайки у човні. 1965
Червоні маки. 1982
Чорна мавпа. 1936
Чорний звір. 1936
Чотири п'яниці їдуть на птиці. 1976
Я з тобою, Іванко, не нажилася... 1966
Ягня вовка запрягло. 1983
Як везли ріпку дід і баба. 1983
Ялинкові квіти. 1969

Жар-птиця в квітах. 1962

Квіти соняшника. 1965

**Фантастичні істоти із сіна. За
мотивами картин Марії Примаченко
Скульптор О. Шевчук**

**Укладач В. Є. Щербак
Редактор О. К. Карпенко
Відповідальний за випуск Т. А. Жайворонок**